

KOOPERATİFLERDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE KOOPERATİF ÇALIŞANLARININ İŞ SÜREÇLERİNE ETKİSİ: ÇUKOBİRLİK ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Taylan Tutkunca¹, Onurhan Haydar²

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 28.05.2022

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 23.06.2022

Atf/©: Tutkunca, T. & Haydar, O. (2022). Kooperatiflerde Dijital Dönüşüm ve Kooperatif Çalışanlarının İş Süreçlerine Etkisi: Çukobirlik Üzerine Bir Çalışma, Scientific Journal of Innovation and Social Sciences Research, 2 (1), 57-68

Özet

Gelişen teknoloji ile birlikte son yıllarda dijital teknolojilerin hayatımıza kattığı artılar ile ön plana çıkan dijital dönüşüm, birçok sektör ve işletmeyi etkisi altına almıştır. Dijitalleşme olgusu iş süreçlerinde ve örgütsel yapılarda yıkıcı değişikliklere yol açmakla birlikte işlerin uygulama biçimini de etkilemektedir. İşletmelerin dijital dönüşüm ile birlikte hedeflediği amacın, pazarda rekabet avantajı sağlamak, şartlara uygun yeni iş modelleri ve iş süreçleri geliştirmek olduğu düşünülmektedir. Günümüzde geleneksel iş modelleri, yenilikçi iş modelleri karşısında tehdit altında kalmaktadır. Bu sebeple işletmeler ülkemizde ve dünyada hızla dijitalleşme sürecine adapte olmaya çalışmaktadır. Ülkemizde dijitalleşme aşamasını tamamlamış olan işletmelerin yanı sıra bu aşamayı henüz tamamlayamamış işletmelerde bulunmaktadır. Bu çalışmada dijitalleşme aşamasında olan kooperatiflerde dijital dönüşüm algısı ve bu algının çalışanların iş süreçleri açısından değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Dijitalleşme ile birlikte kooperatiflerde beklentilerin neler olduğu incelenerek, dijital dönüşüm ve oluşturduğu algının, kooperatiflerde ne düzeyde olduğu, kooperatiflerde dijital dönüşüm algısının geliştirilmesi ve farkındalık oluşturulması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Yapılan alan araştırmasında Türkiye’de birçok sektörde dijital dönüşümün yansımaları çalışılmış, ancak kooperatiflerde dijitalleşme ve çalışanların iş süreçlerine bakışı incelenmemiştir. Bu sebeple çalışmamızın ana problemini kooperatiflerde dijital dönüşüm ve etkisinin nasıl olduğu oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini 10 ilde, 36 kooperatifi, 2 fabrikası ile faaliyet gösteren Çukobirlik oluşturmaktadır. Araştırma örneklemi ise Çukobirlik’e bağlı bulunan 36 kooperatif oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama vasıtası olarak tercih edilen dijital dönüşüm ölçeği, iş akışı ölçeği ve iş tanımlama ölçeği ile toplamda 35 ifadeden oluşan likert tipi ifadeler kullanılmıştır. Çalışmada ilk olarak elde edilen verilere ilişkin nicel araştırma yaklaşımı uygulanmış ve verilerin elde edilmesi sürecinde anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan ve konuya ilişkin durum tespiti yapılması ve sonuçların ortaya konması amacı ile betimleyici yöntem yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında dijitalleşme ile birlikte kooperatiflerde beklentilerin neler olduğu incelenmiş, konu ile ilgili ileriye yönelik yapılacak çalışmalara zemin hazırlanması hedeflenmiştir. Dijital dönüşüm ve oluşturduğu algının, kooperatiflerde ve çalışanların iş süreçlerinde ne düzeyde olduğu tespit edilerek dijital dönüşüm algısının geliştirilmesi ve farkındalık oluşturulmasına dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, Kooperatifler, İş Süreçleri, İş Tanımlama Süreci

DIGITAL TRANSFORMATION IN COOPERATIVES AND ITS EFFECTS ON BUSINESS PROCESSES OF COOPERATIVE EMPLOYEES: A STUDY ON ÇUKOBİRLİK

Citation/©: Tutkunca, T. & Haydar, O. (2022). Digital Transformation in Cooperatives and Its Effects on Business Processes of Cooperative Employees: A Study On Çukobirlik, Scientific Journal of Innovation and Social Sciences Research, 2 (1), 57-68

Abstract

Digital transformation, which has come to the forefront with the advantages that digital technologies have added to our lives in recent years with the developing technology, has affected many sectors and businesses. The phenomenon of digitalization leads to disruptive changes in business processes and organizational structures, but also affects the way things are implemented. It is thought that the aim of the enterprises with digital transformation is to provide competitive advantage in the market and to develop new business models and business processes in accordance with the conditions. Today, traditional business models remain threatened by innovative business models. For this reason, businesses are trying to adapt to the digitalization process rapidly in our country and in the world. In addition to the enterprises that have completed the digitalization stage in our country, there are also enterprises that have not yet completed this stage. In this study, it is aimed to evaluate the perception of digital transformation in cooperatives that are in the stage of digitalization and this perception in terms of the business processes of the employees. The aim of the study is to examine what the expectations are in cooperatives with digitalization, to improve the digital transformation and the level of perception it creates in cooperatives, to develop the perception of digital transformation in cooperatives and to create awareness. In the field research, the reflections of digital transformation in many sectors in Turkey were studied, but digitalization in cooperatives and employees' views on business processes were not examined. For this reason, the main problem of our study is how digital transformation and its impact are in cooperatives. The universe of the research consists of Cukobirlik operating in 10 provinces with 36 cooperatives and 2 factories. The research sample consists of 36 cooperatives affiliated to Cukobirlik. In the study, the preferred digital transformation scale, workflow scale and job identification scale and likert type expressions consisting of 35 expressions in total were used as a means of data collection. In the study, quantitative research approach was applied to the data obtained first and survey method was used in the process of obtaining the data. In the study, descriptive method approach, which is one of the qualitative research methods, was used in order to determine the situation and reveal the results. Within the scope of the research, it was examined what the expectations are in the cooperatives with digitalization and it was aimed to prepare the ground for future studies on the subject. Digital transformation and the level of perception it creates in cooperatives and employees' business processes were determined and attention was drawn to the development of digital transformation perception and awareness.

Keywords: Digital Transformation, Cooperatives, Business Processes, Job Identification Process

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çağ Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, taylan@cag.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8724-7393
²Yüksek Lisans Öğrencisi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Programı, onurhanhaydar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1988-2547

1. GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin ilerlemesi ile birlikte global ölçekte dijitalleşme yaşamın her alanına girmeye başlamıştır. Akıllı tarım uygulamaları ile tarımsal verimliliğin artırılması ve tarımda dijitalleşmenin sağlanması için kooperatiflerde dijitalleşme ise büyük önem arz etmektedir. Tarım kooperatiflerinin ve birliklerin dijitalleşmesi ile birlikte bağlı ortak olan çiftçilerde dijitalleşecek günümüz olanaklarını avantaja dönüştürerek uluslararası rekabet edebilir hale gelmiş olacaktır. Tarımda dijitalleşmenin sağlanması sonucunda etkin sulama, ilaçlama ve gübreleme için yüksek verim avantajı sağlanabilir. Kooperatifler dijital dönüşüm çerçevesinde üretici ortakları ile daha kolay iletişim kurmak adına iş süreçlerini yeniden yapılandırmış, ortak bilgi sistemi (OBS), kurumsal kaynak planlaması gibi uygulamaları hayata geçirerek geleneksel çizgiden çıkmaya çalışmaktadır. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde kooperatifler, yüksek teknolojinin sağladığı araçları kullanarak, mevcut durumlarını avantajlı bir konuma dönüştürebilir. Böylece uluslararası düzeyde rekabet edebilir pozisyona gelerek, yeni teknolojilerin sunduğu olanakları kendi bünyesindeki sistemlere entegre edebilir. Dijital dönüşümün tarım işletmeleri açısından stratejik öneminin değerlendirilmesi, başarılı dijitalleşme için büyük önem arz etmektedir. Dönüşümden önce işletmenin mevcut sistemi ile gelecekteki sistemi arasındaki fark, organizasyonel yönlerden dönüşüm sürecini yönetmek için büyük öneme sahiptir (Hai & Shouhong, 2022).

Yeni teknolojilerin her şeyi yakınlaştırdığı günümüz dünyasında dijital dönüşüme katılmayan işletmeler geride kalmaktadır. Her ölçekten şirketin verimliliğini arttıran dijitalleşme işletmelerin daha rekabet edebilir olmasını sağlamaktadır (Yılmaz Altuntaş, 2018). Dijitalleşen dünyaya herkes ayak uydurmak zorunda kalmış ve işletmeler ile örgütler de bu döngünün bir parçası olmuştur. Dijitalleşme işletmelerde yazılım teknolojilerinin kullanılmasıyla iş modellerini, süreçlerini değiştirmiş ve getirdiği yeniliklerle işi ve işin yapılış şeklini değiştirmiştir. Gerçekleşen bu değişim çalışan tutumuna ve örgüt kültürüne de yansımaktadır. Araştırma kapsamında dijitalleşme ile birlikte tarım kooperatiflerinde dijital dönüşüm ve oluşturduğu algının ne düzeyde olduğu, dijital dönüşümün çalışanlarının iş süreçlerinden iş akışı ve iş tanımlama ile ilişkisi ve üzerinde etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Buradan yola çıkarak çalışmanın amacı diğer kooperatifler ve birliklerde dijital dönüşüm algısının geliştirilmesi ve farkındalık oluşturulması olmuştur. Bu araştırma ile kooperatif çalışanlarının dijital dönüşüm kapsamında iş süreçlerine bakış açıları yapılan anket çalışması ile incelenmiş, dijital dönüşümün yalnızca günümüz dünyasına teknolojik bir entegrasyon olmadığı, insan faktörünün ve iş süreçlerinin de dahil olduğu bir karma yapı olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca dijitalleşmenin dönüştürdüğü iş süreçlerinde insan faktörünün önemine dikkat çekilmiştir.

1.1. Kooperatiflerde Dijitalleşme

Dijitalleşme gelişen teknoloji ile birlikte bireylerin günlük hayatında değişimlere yol açmasının yanı sıra işletmelerde iş ve işin yapılış şeklini değiştirmiş, birbirine bağlı bir yapı getirmiştir. Dijitalleşme kavramı sayısallaştırmayı yani bilgiyi kodlamayı ifade etmektedir. Dijitalleşme, teknolojinin iş süreçlerini dönüştürmek için bilgileri kullanmasıdır (Yankın, 2019). Dijitalleşme aynı zamanda bir ülke, organizasyon, endüstri vd. tarafından bilgisayar teknolojisinin benimsenmesi ve tüm süreçlere yayılarak kullanılması anlamına da gelmektedir (Kökhan, 2021).

Dijitalleşme, dijital teknolojilerden ve dijitalleştirilmiş verilerden yararlanarak süreçlerin etkinleştirilmesi veya iyileştirilmesi anlamına gelmektedir. Bunu yaparken maliyetleri düşürmekte ve üretkenlik ile verimliliği arttırmaktadır. Dijitalleşme işletmelerde yazılım teknolojilerinin kullanılmasıyla iş modellerini, süreçlerini değiştirmiş ve getirdiği yeniliklerle işi ve işin yapılış şeklini değiştirmiştir. Dijital teknolojilerin hızla gelişimi, buna sağlanan uyum ile endüstri 4.0'a geçilmiş ve işletmelerdeki dijitalleşme süreci (iş modeli, iş süreçleri, örgütsel yapı) süreçlerinin tamamını kapsadığı için dijital dönüşüm olarak anılmaya başlanmıştır. Bu araştırmada dijital dönüşüm, işletmelerin günümüzde içinde buldukları dijitalleşme evresi olarak kabul edilmiştir (Klein, 2020).

Dijital dönüşüm ve bunun sonucunda ortaya çıkan iş modeli inovasyonu, tüketicilerin beklentilerini ve davranışlarını temelden değiştirerek geleneksel firmalar üzerinde olağan dışı bir baskı yaratmış ve çok sayıda pazarı da alt üst etmiştir (Verhoef vd, 2021). Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte dünyada dijitalleşme yaşamın her alanına girmeye başlamıştır. Dijitalleşen dünyada işletmeler hayatta kalabilmek adına dijital dönüşüm süreçlerine ayak uydurmuş ve işletmeler ile birlikte örgütler de bu döngünün bir parçası olmuştur (Bozkurt vd, 2021). Dijitalleşen dünyaya herkes ayak uydurmak zorunda kalmış ve işletmeler, örgütler de bu döngünün bir parçası olmuştur. Birçok işletme yazışma uygulamaları edinmiş, yazışmalarını dijitalle taşımış ve altyapılarını dijital dünya ile uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır. Birçok organizasyonda teknolojik gelişmelerin önemli rol oynadığı gözlenmektedir. Bu gelişmeler sektörden sektöre önemli ölçüde değişiklik gösterebilir. Söz konusu bu değişiklikler çalışma alanında yeni çalışma biçimlerini ve modellerini ortaya çıkarmıştır (Özmen & Ersöz, 2020). Ortaya çıkan yeni modellerle birlikte birçok sektörde olduğu gibi kooperatiflerde de yeni modeller ve verimliliği arttırıcı yenilikler meydana gelmektedir. Teknolojinin, işleri kolaylaştırması ve modernleştirilmesi ile birçok sektörde işler çok daha modern ve kolay hale gelmiştir (Akgöl, 2019).

İşletmeler, ERP (kurumsal kaynak planlama) sistemleri, SCM (tedarik zincir yönetimi) gibi kurumsal bilgi sistemlerini sürekli olarak uygulayıp entegre ederken bilgi, bilgi işlem, iletişim ve bağlantı teknolojilerinin kombinasyonları yoluyla şirket dinamiklerinde önemli değişiklikleri tetikleyerek dijital dönüşüm gerçekleştirmektedir. Dijital dönüşümün işletme için stratejik değerinin değerlendirilmesi, başarılı dijitalleşme için büyük önem arz etmektedir. Dönüşümden önce işletmenin mevcut sistemi ile gelecekteki sistemi arasındaki fark, organizasyonel yönlerden dönüşüm sürecini yönetmek için büyük öneme sahiptir (Hai & Shouhong, 2022). Dijital teknolojiler sektörleri birbiri ardına bozarken, birçok şirket aktif olarak dijital dönüşümü benimsemekte ve dijitalleşmektedir. Ancak, dijital dönüşüm ile sürdürülebilir performans arasındaki ilişki bir sektörün değer zincirinin farklı aşamalarında bilgi teknolojilerinin yoğun kullanımı ile karakterize edilmektedir. Bu bağlamda akıllı tarım uygulamaları diğer bir deyişle tarımda dijitalleşme, tarım sektörünü ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik açısından dönüştürmektedir. Bu dönüşüm oldukça geleneksel ve düşük yoğunluklu teknoloji sektöründe yoğunlaşmıştır (Lorenzo vd., 2020).

Kooperatifler, bu teknolojilerin benimsenme sürecinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Tarım kooperatifleri ve birliklerin dijitalleşmesi akıllı tarım uygulamaları ve tarımda dijitalleşme için büyük önem arz etmektedir. Tarımda dijitalleşmenin sağlanması sonucunda etkin sulama, ilaçlama ve gübreleme süreçlerinde üretici için yüksek verim avantajı sağlanabilir. Arazi verimliliği, ekim süreçleri, gelişim aşamaları, zararlı ve verim tahmini yapılabilir. Arazi keşfi için uygun olmayan koşullarda insansız hava aracı yardımıyla yukardan kolaylıkla görüntü alınarak arazi durumu incelenebilmektedir. Son yıllarda artık insansız hava araçları (drone) ile çok kısa sürede araziye gezmeden arazi ile ilgili

bilgiler elde edilmektedir (Keskin vd, 2018).

Kooperatifler dijital dönüşüm çerçevesinde üretici ortakları ile daha kolay iletişim kurmak adına iş süreçlerini yeniden yapılandırmış, ortak bilgi sistemi (OBS), kurumsal kaynak planlaması gibi uygulamaları hayata geçirerek geleneksel çizgiden çıkmayı hedeflemiştir. Bilişim teknolojisinin daha da gelişmesiyle kooperatifler teknolojinin getirdiği araçları kullanarak, günümüz olanaklarını avantaja dönüştürerek uluslararası rekabet edebilir hale gelmiş ve yeni teknolojinin olanaklarını bulunduğu yapıya entegre etme yolunda ilerlemektedir. Tarım kooperatiflerinde ve birliklerde dijitalleşme, bir yandan ortakların ve kooperatiflerin harcama kalemlerini düşürürken, bir yandan da geleneksel tarımın yarattığı çevresel zararın boyutunu azaltmada yardımcı olmaktadır (Kılavuz & Erdem, 2019). Kısaca özetleyecek olursak dijitalleşme sürecinin kooperatiflerde tamamlanması veya uyumlu hale gelmesi ile maliyet, zaman, gıda sağlığı, sürdürülebilirlik gibi birçok bileşene yönelik problemler, hem üretici hem de tüketici için çözüme yönelik kalıcı bir etkiye kavuşacaktır.

1.2. İş Süreçleri ve İş Akışı

Dijital dönüşüm, insanlar, işletmeler ve nesnel arasındaki engelleri ortadan kaldırarak her sektördeki işletmeleri alt üst etmektedir. İşletmeler dijitalleşme ile engelleri aşarak yeni ürünler, hizmetler yaratabilir ve iş yapmanın daha verimli yollarını bulabilirler (Schwertner, 2017). Bu yenilikler, her sektörde, her türden kuruluşta gerçekleşmektedir. Ancak süreçleri ve iş modellerini dönüştürme yeteneğine ihtiyaç duymaktadırlar. İş süreçleri, bir işletmenin kaynaklarının nasıl kullanılacağını belirlemektedir, kısaca bir işletmenin iş hedeflerine nasıl ulaşacağını tanımlamaktadır. Kuruluşlar tipik olarak iş süreçlerinin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğini belirleyip daha sonra bu süreçleri destekleyen bilgi teknolojilerini aramaktadır. İş süreci yönetiminin iki temel yönünü, yani süreçlerin modellenmesini ve yürütülmesini destekleyen bir sistemi kapsamaktadır (Leymann & Altenhuber, 1994).

İşletmelerde yaşanan dijital dönüşümün işletmelerin üç alanında farklılaşmalara sebep olduğu gözlenmektedir. Bunlar iş modelleri, iş süreleri ve örgütsel yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Klein, 2020). Dijital dönüşümün iş süreçlerini etkilemesi üretilen malın hammadde satın alımından, mamul çıkışına kadar tüm mal ve hizmetleri ifade eden iş değer zincirini değiştirmektedir. Gerçekleşen bu değişim çalışan tutumuna ve örgüt kültürüne de yansımaktadır. İşletmede iş olarak tanımlanan tüm operasyonlar aslında süreç işi olarak tanımlanmaktadır.

Mevcut durum ile ilgili süreç ve süreç yönetimi gibi kavramların tanımı yapılırken bu tanımların yalnızca getirtme, satın alma, e-sipariş ve diğerleri gibi işler ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Ancak süreç ürün, ürün geliştirme, gibi buna benzer yaratıcılığı baz alan birçok faaliyette de yer almaktadır. Süreç, bireysel çalışma faaliyetlerinin gündelik olağan ya da yaratıcı değerlerin yaratılması için birleştirildiği faaliyetlerin daha geniş bir bağlamda konumlandırılması anlamına gelmektedir (Sebetci vd, 2018).

İş süreçleri, ürün, hizmetler, hammadde tedariki, çalışan ve tüm ilişkilerin yeniden tanımlandığı dijitalleşme; bilgi yoğun bir yönetici tarzı ve değişim ile baş edebilme becerisi gerektirir (Aksel vd, 2018). Bilgi çağına geçtiğimiz ve tüm süreçleri yeniden yapılandırdığımız bu aşamada değişimi yönetebilen ve bu değişimi iyi organize edebilen, kendini sürekli güncel tutan ve kurumsal kültür

şemasını iş akışına entegre eden organizasyonlar oluşturulması önem arz etmektedir. Bu değişimde işletmelere yön veren yöneticiler tarafından gereksinim duyulan konu, çalışma kültürü açısından çalışanlara rehberlik edebilmek ve organizasyonu teknolojiye adapte edebilmektir (Ünal, 2015).

İş süreçlerinin bir parçası olan iş akışı herhangi bir işletme veya kuruluşun tüm faaliyetlerinin belirli bir düzende ve planlama içerisinde sürdürülebilir olmasını ifade etmektedir. İş hayatında günlük ihtiyaçlar bütünü olarak tanımlanan belge ve evrak işlemleri gibi birçok işlemlerde oldukça etkin bir şekilde kullanılmaktadır. İş akışı işletmenin çalışanlarının da içerisinde bulunacağı ekipler ile organizasyonel işleyişler bakımından sistemli olarak yeniden tasarlandığı takdirde başarılı sonuçlar verecektir (Sebetci vd, 2018).

2. YÖNTEM

Dünyada gelişen teknolojiler ışığında dijitalleşmenin önem kazanması ile birlikte artan rekabet gibi birçok etmen ülkemizde de dijital dönüşüme olan önemi arttırmış ve işletmeler, kurumlar, kooperatifler hızla dijitalleşme sürecine adapte olma çabasına girmişlerdir. Ülkemizde dijital dönüşümünü tamamlamış birçok kooperatif yer almasına rağmen henüz hala bu aşamada olan ve istediği neticeye ulaşamayan kooperatifler de yer almaktadır. Çalışanların gerçekleştiren değişime, iş süreçlerine bakışının önemli olduğu tespit edilmiş ve iş hayatlarında gerçekleştirdiği değişimin de önemli olduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple kooperatiflerde dijitalleşme sürecinin hangi aşamada olduğunu tespit etmek amacı ile örneklem ve örneklem grubuna bağlı olan işletmelerin yönetici ve çalışanlarına anket yapılmıştır.

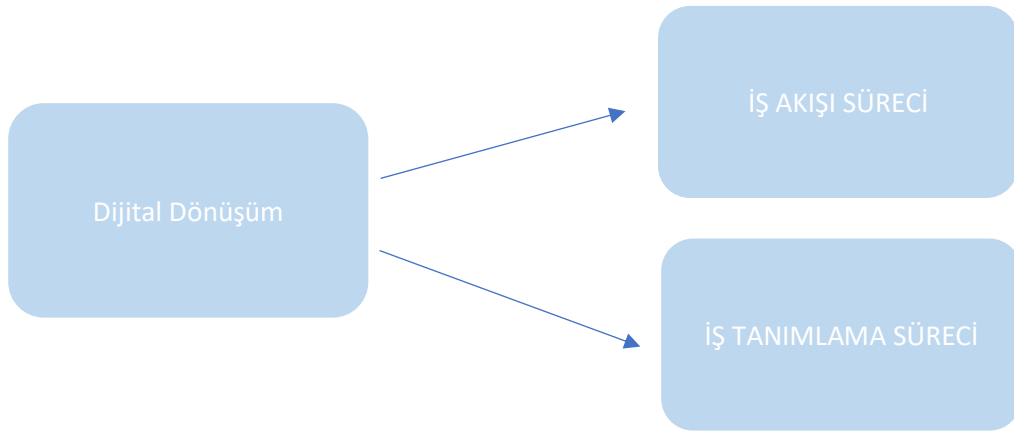
Araştırmanın evrenini 10 ilde, 36 kooperatifi, 2 fabrikası ile faaliyet gösteren Çukobirlik oluşturmaktadır. Örneklemine ise 36 kooperatif içerisinde basit tesadüfi yöntemle seçilen, her biri ayrı bir kooperatife ait çalışanlardan olmak üzere 42 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama vasıtası olarak tercih edilen dijital dönüşüm ölçeği, iş akışı ölçeği ve iş tanımlama ölçeği ile toplamda 35 ifadeden oluşan likert tipi ifadeler kullanılmıştır. Araştırmada ilk olarak elde edilen verilere ilişkin nicel araştırma yaklaşımı uygulanmış ve verilerin elde edilmesi sürecinde anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, anket formları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır ve 4 bölümden oluşmaktadır. Anket formunun bölümlerini demografik bilgiler, dijital dönüşüm ölçeği, iş akışı ölçeği ve iş tanımlama ölçeği oluşturmaktadır. Birinci bölüm demografik bilgiler için hazırlanmış olup, kooperatif çalışanlarının, yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, mesleki deneyim ve yönetsel düzeyleri hakkında bilgi toplamak üzere toplam 6 sorudan oluşturulmuştur. Anket formunun ikinci bölümünü Kumar (2016) tarafından çalışanların dijital dönüşüm süreci ile ilgili görüşlerini ölçek için geliştirilen ve Yıldırım (2020) tarafından uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılan beşli likert türde hazırlanan dijital dönüşüm ölçeği oluşturmaktadır. Anket formunun üçüncü bölümünü Bakker (2008) tarafından çalışanların iş akışı süreci ile ilgili görüşlerini ölçek için geliştirilmiş ve Mavi (2015) tarafından uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmış, beşli likert türde hazırlanan iş akışı ölçeği oluşturmaktadır.

Anketin son bölümünü ise Hackman ve Oldham (1975) tarafından çalışanların iş özellikleri algılarını tespit etmek amacıyla geliştirilmiş ve Mavi (2015) tarafından uyarlanmış beşli likert türde yapılmış, iş tanımlama ölçeği oluşturmaktadır.

Araştırmada kapsamında kullanılan değişkenler; Dijital dönüşüm, iş akışı süreci, iş tanımlama sürecidir. Elde edilen analizin sonuçlarına ilişkin veriler anket yolu ile toplanmıştır. Anketler mail yolu ile yapılmış ve değerlendirilmiştir.

Araştırma dijital dönüşüm algısını iş süreçlerinden iş akışı süreci ve iş tanımlama sürecini kooperatif çalışanlarının perspektifinden ele almaktadır. Araştırma bağımsız ve bağımlı değişkenlerden oluşmaktadır. Bağımsız değişken dijital dönüşüm, bağımlı değişkenler ise iş akışı süreci ve iş tanımlama süreci olarak belirlenmiştir.

Araştırma modeline aşağıda yer verilmiştir.

Şekil 1: Araştırma modeli

Araştırma modeli bileşenleri bağlamında araştırma kapsamında ele alınan araştırma temel sorusuna ait hipotezler şekillenmiştir. Araştırma ile ilgili belirlenmiş hipotezler şunlardır:

- H1: Kooperatif ve birliklerde çalışanların dijital dönüşüme bakışları iş akışı üzerinde etkilidir.
- H2: Kooperatif ve birliklerde çalışanların dijital dönüşüme bakışları, iş tanımlama üzerinde etkilidir.
- H3: Dijital dönüşüm süreci, iş akışı süreci ve iş tanımlama süreci arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H4: Dijital dönüşüm çalışanların cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir.
- H5: Dijital dönüşüm çalışanların yönetim düzeyine göre farklılık göstermektedir.
- H6: Dijital dönüşüm çalışanların eğitim düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında yol analizlerini gerçekleştirmek için Smart PLS kullanılmıştır. PLS, ölçülen modelin psikometrik özelliklerini (her bir değişkeni ölçmek için kullanılan ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliği) ve yapısal modelin parametrelerini (modeldeki değişkenler arasındaki ilişkilerin derecesi ve önemi) eş zamanlı olarak değerlendirmektedir. PLS yöntemi, veri dağılımı hakkında hiçbir varsayımda

bulunmaz, ancak tahminlerin istatistiksel anlam düzeylerinin tespitinde istatistiksel önemini belirlemek için parametrik olmayan yöntemler (bootstrapping ve jackknifing gibi) kullanılmaktadır. Ek olarak, PLS yöntemi, örneklem büyüklüğü konusunda minimum seviyede sınır getirmektedir. Bu, az sayıda örneklemle verileri analiz etmenin mümkün olduğu anlamına gelmekte ve bu özelliği onu bu çalışma için en iyi yöntem haline getirmektedir.(Chin, 1998). Korelasyon ve tanımlayıcı analizler için ise SPSS kullanılmıştır. Araştırmaya kooperatif yöneticisi ve çalışanlardan 42 kişi katılım sağlamıştır. Araştırma grubunu teşkil eden çalışanların kişisel bilgilerinden yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, mesleki deneyim süresi ve yönetici olma durumu dağılımları incelendiğinde;

Araştırma grubunu teşkil eden çalışanların kişisel bilgilerinden yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, mesleki deneyim süresi ve yönetici olma durumu dağılımları incelendiğinde;

Araştırmaya dâhil olan çalışanların, yaş ortalamasının 42,23 olduğu, çalışanların, %14,3'ünün kadın ve %85,7'sinin erkek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya dâhil olan çalışanların %50'sinin lise ve altı mezunu olduğu, %47,6'sının ön lisans ve lisans mezunu olduğu, %2,4'ünün yüksek lisans/doktora mezunu olduğu belirlenmiştir.

Mesleki deneyim seviyesine bakıldığında ise araştırmaya dâhil olan çalışanların, %57,1'inin 10 yılın üzerinde mesleki deneyim süreleri varken %19'unun 7-9 yıl, %7,1'inin 5-7 yıl, %16,7'sinin 1-3 yıl mesleki deneyim süresinin olduğu belirlenmiştir.

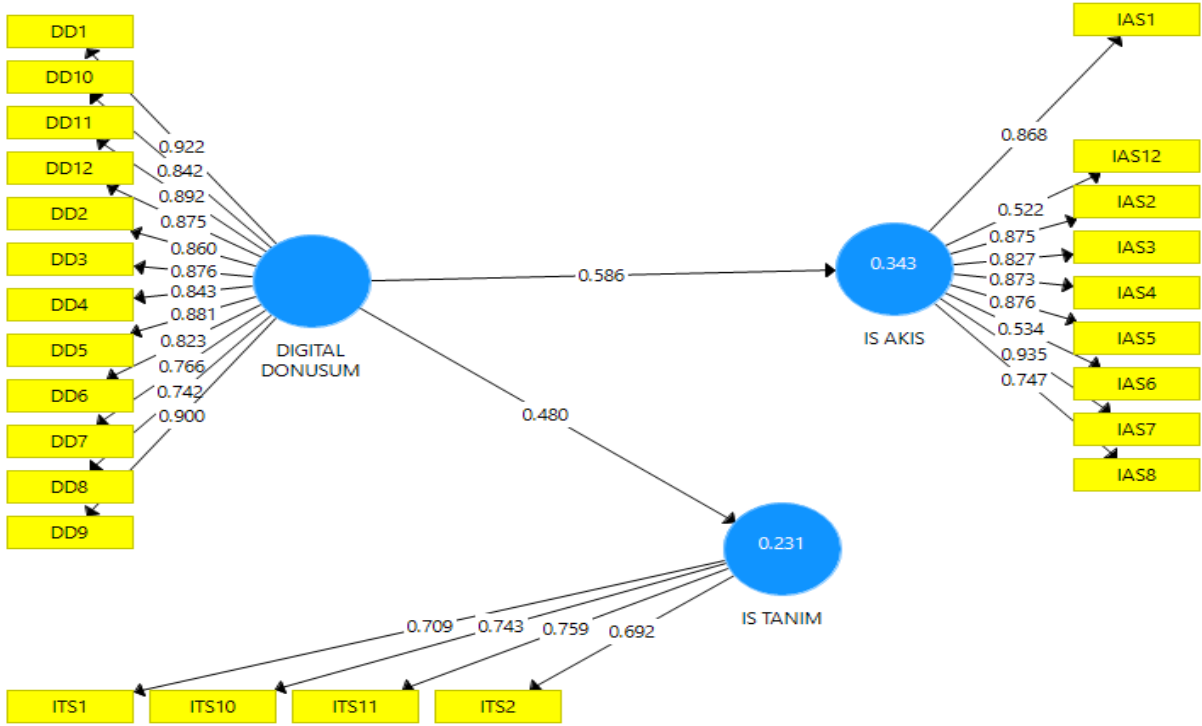
Araştırmada öncelikle kullanılan ölçüm aracının ölçülmek istenen özelliğe uygun olması, ölçümün kurallara uygun olarak doğru yapıp yapılmadığı, ölçüm verilerinin gerçekten ölçülmek istenen özelliği yansıtmayı yansıtmadığının tespiti amacı ile yapısal geçerlilik analizi yapılmıştır. Analiz Sonuçları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Yapısal Geçerlilik Analizi

	Cronbach's Alpha	rho_A	CompositeReliability	AverageVarianceExtracted (AVE)
D.DONUSUM	0.966	0.970	0.970	0.728
IS AKIS	0.928	0.964	0.938	0.636
IS TANIM	0.703	0.701	0.817	0.528

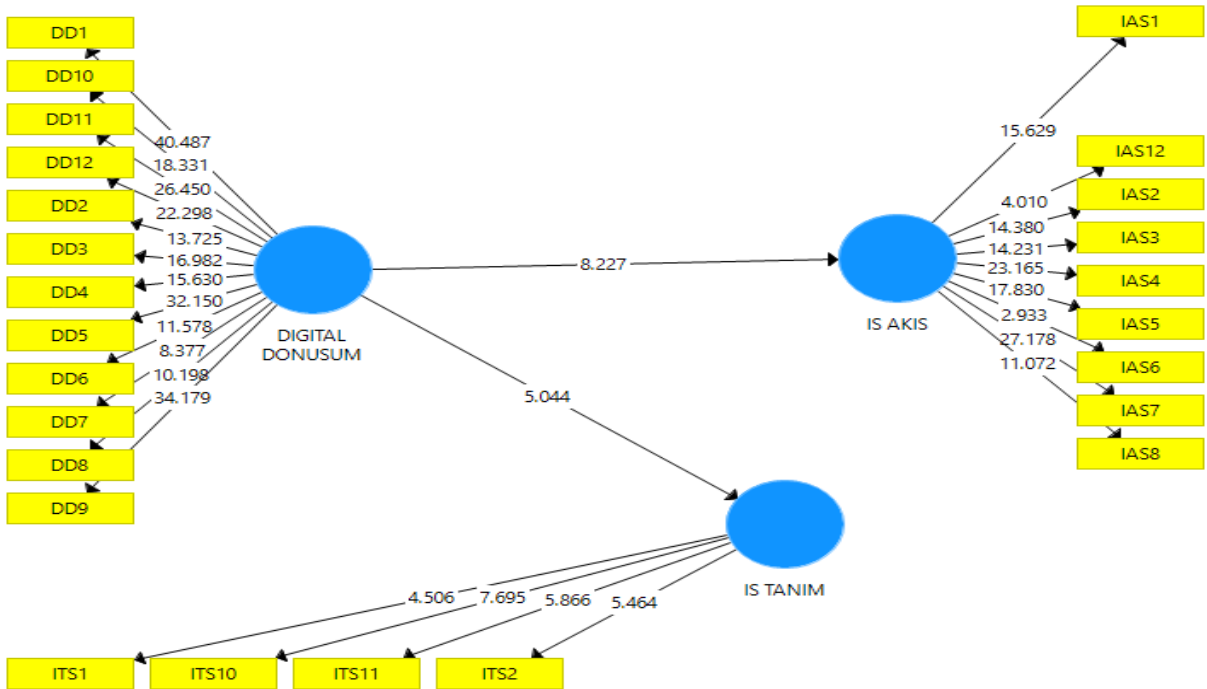
Araştırma kapsamında ölçekler için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi Smart PLS kullanılarak yapılmıştır. Örneklem smartbootstrap ile çoğaltılmış ve faktör yükü düşük olan değerler çıkartılmıştır. Analiz bulguları Tablo 1'de sunulmaktadır. Modeldeki yapıların geçerliliği ve yapılar arasındaki ilişkileri analiz etmek için Smart PLS Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılmıştır. Smart PLS oldukça karmaşık tahmini modelleri ve çok maddeli yapıları, doğrudan ve dolaylı yollar ile analiz etmemizi sağlamaktadır. Smart PLS küçük örneklem grupları ile çalışmada oldukça verimli sonuçlar vermekte ve verilerdeki çok değişkenli homojenlik ve normallik gereksinimlerini de zorunlu kılmamaktadır (Hair vd, 2014).

Tablo 2: Smart PLS Faktör Yükleri

Sürdürülen analizler sonucunda belirlenen faktör değerlerinin 0-1 aralığında olduğu tespit edilmiş ve regresyon model uyumunun iyi olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 2 ve Tablo 3'te de görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki değişkenler arasında anlamlı ilişkiler mevcuttur.

Tablo 3: T Değerleri (Smart PLS)

Araştırma kapsamında yapılan tanımlayıcı analizden sonra ölçekler arasındaki ilişki analizi için Kolerasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Dijital dönüşümün, iş akışı sürecini anlamlı ve pozitif yönde etkilediği, dijital dönüşümün, iş tanımlama sürecini anlamlı ve pozitif yönde etkilediği saptanmıştır. Analiz bulgularına göre H1, H2 ve H3 desteklenmiştir.

Tablo 4: Korelasyon Analizi

		DONUSUM	IS AKIS	IS TATMIN
DONUSUM	PearsonCorrelation	1	,457**	,467**
	Sig. (2-tailed)		0,002	0,002
IS AKIS	PearsonCorrelation	,457**	1	,481**
	Sig. (2-tailed)	0,002		0,001
IS TATMIN	PearsonCorrelation	,467**	,481**	1
	Sig. (2-tailed)	0,002	0,001	

Araştırma kapsamında yapılan analizlerde dijital dönüşümün eğitim düzeyi, yönetim düzeyi ve cinsiyetine göre farklılık oluşturup oluşturmadığını anlamak için t testi (Tablo 5 ve Tablo 7) ve Anova testi (Tablo 6) yapılarak hipotezler test edilmiş ve farklılıkların olup olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: T Testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means	
		F	Sig.	t	df
DONUSUM	Equal variances assumed	0,003	<u>0,957</u>	-0,008	40
	Equal variances not assumed			-0,008	7,038

Tablo 6: Anova Testi

DONUSUM					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	169,405	2	84,7	1,384	<u>0,263</u>
Within Groups	2386,238	39	61,19		
Total	2555,643	41			

Tablo 7: T Testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means	
		F	Sig.	t	df
DONUSUM	Equal variances assumed	2,504	<u>0,121</u>	0,484	40
	Equal variances not assumed			0,484	35,97

Yapılan analiz sonuçlarında (tablo 5'te analiz sonuçları gösterilmiştir) dijital dönüşümün çalışanların cinsiyetine göre farklılık göstermediği, dijital dönüşümün çalışanların eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediği (tablo 6'da analiz sonuçları gösterilmiştir), dijital dönüşümün çalışanların yönetim düzeyine göre farklılık göstermediği (tablo 7'de analiz sonuçları gösterilmiştir) tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular irdelendiğinde dijital dönüşümün eğitim düzeyi, yönetim düzeyi ve cinsiyetine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu kapsamda H4 desteklenmiş, H5 ve H6 reddedilmiştir.

Tablo 8: Ayrışma Geçerliliği

	DIGITAL DONUSUM	IS AKIS	IS TANIM
D.DONUSUM	0.853		
IS AKIS	0.586	0.797	
IS TANIM	0.480	0.479	0.726

Son olarak Tablo 8 de yer aldığı üzere araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda ayrışma geçerliliğine bakılmıştır. Yapılan analiz sonucunda dijital dönüşüm faktörünün diğer faktörlerden büyük olduğu görülmektedir. Ancak her bir değişken kendini ayrı ayrı ifade edebilmektedir.

4. SONUÇ

Araştırma sonucunda dijitalleşme süreçleri ve oluşturduğu algının, kooperatiflerde ve çalışanların iş süreçlerinde ne düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Analizler sonucunda kooperatif ve birliklerde çalışanların dijital dönüşüme bakışlarının iş akışı ve iş tanımlama süreçleri üzerinde etkili olduğu, dijital dönüşümün iş akışı ve iş tanımlama süreçleriyle ilişkili olduğu, eğitim düzeyi, yönetim düzeyi ve cinsiyetine göre farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, dijital dönüşümün iş süreçlerini yeniden yapılandırarak uygulanması dünya çapında oldukça yaygınlaşmış bir durumdayken, coğrafyamızda süreç planlaması yapılmadan bekle gör stratejisi izlenmekte ve bir çok sektörden işletme rekabet ortamından koparak bir çok süreçte geride kalmaktadır. Bu durum, işletmeler için rakiplere uygulanabilir bir rekabet avantajı kaybetme riskini barındırmaktadır. Tarım sektöründe dijital dönüşüm sürecinin öncülüğünü üstlenen kooperatifler ve birlikler dijital dönüşüm uygulanmasının zorluklarını ele alacak ve örnek teşkil edecek bir çalışma için araştırmacıların bu alanda yoğunlaşmalarının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Çalışma sonuçları değerlendirilirken tarım kooperatifleri ve birliklerin varlıklarını sürdürebilmek ve etkin bir şekilde rekabet edebilmek için dijital dönüşüm sürecine uyum sağlama ihtiyacının farkında oldukları kaydedilmiştir. Çalışma, dijitalleşme ile gelen günlük iş süreçlerinin kooperatif ve birlik çalışanların iş akışını etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda, yöneticilerin üzerine düşen görev çalışanların çalışma koşullarını dijitalle uygun bir düzleme taşıması ve iyileştirmeler yapması olacaktır. Böylelikle, çalışanlar daha fazla iş akışı deneyimi yaşayabilirler. Genel ve profesyonel faaliyetlerin kalitesini arttırmak bu şekilde desteklenebilecektir.

Çalışmanın sonucunda alan yazına farklı bir katkı sunması adına İş akışı-duygusal işçilik ilişkileri, argümanları, tükenmişlik ve iş tatmini bir değişkeni kabul eden bir modelde incelenebileceği de varsayılmaktadır. Literatür taraması yapıldığında dijital dönüşümün kooperatif ve birlikler düzeyinde iş süreçlerine etkisi kapsamında daha önce yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alan yazın incelendiğinde ağırlıklı olarak dijital dönüşümün şirket açısından değerlendirmeleri yapılmıştır. Araştırmanın dijitalleşme aşamasında olan kooperatifler ve birliklerin çalışanlarının iş süreçlerine etkisini ele alması çalışmamızın nitelikli bir çalışma olarak literatüre geçmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Böylelikle veri sayısı ve verinin elde edildiği bölge değiştirilerek yapılacak olan çalışmalar için örnek teşkil edecektir.

KAYNAKÇA

- Akgöl, O. (2019). Spor Endüstrisi ve Dijitalleşme: Türkiye'deki E-Spor Yapılanması Üzerine Bir İnceleme. *TRT Akademi*, 4 (8), 206-224. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Trta/Issue/47420/538490>
- Aksel, İ., Arslan, M.L., Kızıl, C., Okur, M.E., ve Şeker, S., (2013). Dijital işletme. *Cinius Yayınları*. ISBN: 978-605-127-675-5. <https://Ssrn.Com/Abstract=3182615>
- Bozkurt, A. , Hamutoğlu, N. B. , Liman Kaban, A. , Taşçı, G. & Aykul, M. (2021). Dijital Bilgi Çağı: Dijital Toplum, Dijital Dönüşüm, Dijital Eğitim ve Dijital Yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* , 7 (2) , 35-63. Doi: 10.51948/Auad.911584
- Chin, W. W. (1998). The Partial Least Squares Approach To Structural Equation Modeling. In G. A. Marcoulides (Ed.), *Modern Methods For Business Research*, 295(2), 295-336. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, New Jersey. <https://www.jstor.org/stable/249674>
- Ersöz, B. & Özmen, M. (2020). Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri . *AJIT-E: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11 (42), 170-179. Doi: 10.5824/Ajite.2020.03.007.X
- Hair Jr, J. F., Ringle, C. M., Smith, D., Reams, R., ve Sarstedt, M. (2014). Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM): A Useful Tool For Family Business Researchers. *Journal of Family Business Strategy*, 5(1), 105-115. Doi: 10.1016/J.Jfbs.2014.01.002
- Keskin, M., Şekerli, Y.E., Say, S.M., ve Arslan, A. (2018). Hassas Tarım Teknolojileri İle Sağlanabilecek Faydalar. *Tarım Türk Dergisi*, 30, 14-17.
- Kılavuz, E. ve Erdem, İ. (2019). Dünyada Tarım 4.0 Uygulamaları ve Türk Tarımının Dönüşümü. *Social Sciences*, 14 (4) , 133-157. Doi: 10.12739/NWSA.2019.14.4.3C0189
- Klein, M. (2020). İşletmelerin Dijital Dönüşüm Senaryoları - Kavramsal Bir Model Önerisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (74) , 997-1019. Doi: 10.17755/Esosder.676984
- Kökhan, S. (2021). Dijital Dönüşüm Sürecinde Yaşanabilecek Zorluklar. *Dijital Gelecek Dijital Dönüşüm*, (93).
- Leymann, F. ve Altenhuber, W. (1994). Bir Bilgi Kaynağı Olarak İş Süreçlerinin Yönetilmesi. *IBM Systems Journal*, Cilt. 33/ 2, 326-348. Doi: 10.1147/Sj.332.0326
- Lorenzo, A.C., M., Obra, D.A., Meléndez, A.P., ve Juan, J.P.A., (2020). Digitalization of Agri-Cooperatives in the Smart Agriculture Context: Proposal of a Digital Diagnosis Tool. *Sustainability* 2020, 12(4), 1325. Doi: 10.3390/su12041325
- Mavi, D. (2015). *Öğretmen görüşlerine göre duygusal emek, iş özellikleri ve iş akışı arasındaki ilişki (Elbistan ilçesi örneği)*. (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (439984).
- Peter, C.V., Thijs, B., Yakov, B., Abhi, B., John, Q.D., Nicolai, F. ve Michael, H. (2021). Digital Transformation: A Multidisciplinary Reflection And Research Agenda. *Journal Of Business Research*, Vol.122, pp.889-901. Doi: 10.1016/J.Jbusres.2019.09.022
- Schwertner, K. (2017). Digital Transformation Of Business. *Trakia Journal Of Sciences*, 15(1), 388-393. Doi:10.15547/tjs.2017.s.01.065
- Sebetci, Ö., Günay, M.B. ve Sebetci, E. (2018). İş Süreç Yönetimi (BPM) ve İş Akış Yönetimi (WFM) Kavramlarına Yaklaşım. *AJIT-E: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 9(33), 115-126. Doi: 10.5824/1309-1581.2018.3.007.X
- Ünal, M. (2015). Bilgi Çağında Değişim ve Liderlik. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(1), 297-310. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muiibd/issue/495/4495>
- Wang, H., ve Wang, S. (2022). A Semantic Model for Enterprise Digital Transformation Analysis. *Journal of Computer Information Systems*, 1-16. Doi: 10.1080/08874417.2022.2037476
- Yıldırım, B. (2020). İşletmelerde Dijital Dönüşüm Süreci: Nitel Bir Araştırma. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 3 (2) , 204-223 . Doi:10.46737/emid.787243

Yılmaz Altuntaş, E. (2018). Dijital Dönüşüm Uygulamalarının Kurumların Marka Değeri Üzerindeki Etkisi. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, 2, 1-18.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/egemiadergisi/issue/36758/384936>